

ממספריו האישון לציון לשעבר, נציג ארץ נון ותיקי ההגנה, הדמות המרכזית ב"העלאת הפרשה כולה, איש מפ"ם.

לא חייבים דו"ח?"

כל הענייני התחיל עם הקמת ארגון ותיקי ההגנה. בראשון הקמנו סניף מקומי של ותיקי ההגנה, בחרנו ועדה של עשרה חברים שהשתתפה באסיפה הארצית של הארגון. אחרי האסיפה הארצית, כינסנו כאן, במרתף של מגן דוד אדום, אסיפה של חברינו על מנת לתכנן פעולות לעתיד. החברים התחילו לשאול מדוע הוזנחה המסורת היפה של ההגנה, מדוע משך כל השנים שעברו מאז לא נערכו שום מסיבות חברתיות או פגישות רעים. מישורו גם שאל מה קרה לכל הרכוש שהיה ברשות ועדת הבטחון — שמא ניתן דין וחשבון עליו?

קומו נתמנה משה גבין כראש העיר. אותו גבין שהיה אחד מארבעת ח"כ"י וועדת הבטחון. מאתו יום הוק" פא כל הענייני. והועדה סייעה את חקירתה אך העיריה סירבה לפרסם את מסקנותיה. לשוא ביקשנו העתק מהדו"ח. שלחנו מכתבים על"גבי מכתבים, מבלי לקבל תשובה. לב" סוף ענה ראש העיר: כיוון שהגב" רת חנה לוי, יושבת"ראש וועדת החקירה נמצאת בארצות"הברית, יחכה עד שובה ואז יעלה את מסק" נות הוועדה בפני מועצת העיריה. בשעה טובה ומוצלחת חזרה הג" ברת לוי מארצות הברית. עברו חודשים, שלושה, ארבעה. שום דבר לא קרה. הו"ח נשאר במגירתו של ראש העיר ואיש לא ידע מה בתוכו. בזמן החקירות השמענו את האשמו" תינו ועתה רצינו לדעת מה היתה תשובת חברי הוועדה. הדברים ש" ביקשנו תשובה עליהם נגעו כולם לפעולות וועדת הבטחון, אחרי זאת האנגלים מהארץ.

מיד קם קטוביץ', שהוא אחד מ" ארבעת חברי וועדת הבטחון והכ" ריו: "מה פתאום דו"ח? ארגון ותיקי ההגנה ו"וועדת הבטחון הם שני דברים נפרדים לגמרי! אנחנו אומ" גם חברי ארגון החתיקים, אבל לא כאנשי וועדת הבטחון. הוועדה ממ" שיכה להתקיים כגוף נפרד."

רק אז נודע לנו הדבר המפליא. שוועדת הבטחון עוד קיימת. היא הורכבה עוד בימי המנדט מארבעה חברים — שנים נציגי השמאל, שנים נציגי הימין. הפקדים היה לארגן מגבית ולעסוק בצד הכספי של ע"י יוני הבטחון. הם לא הלכו למשל, לרכוש נשק בעצמם.

גם אז רבו ביניהם. אם, למשל, היה צריך לצאת מישור לשירות ב" נוסרות היו מתחכמים אם עליו לה" יות איש הפועל או איש מכבי. על כל פנים, כשקטוביץ' ענה לנו בצורה כזו, קמה סערה בין החב" רים. הם רצו לדעת מדוע, בזמן שכל שאר וועדות הבטחון המקומיות ב" ארץ התפרקו, המשיכה זו להתקיים. אך קטוביץ' סירב לענות. "אני לא אמסור לכם שום דו"ח כי לא מגיע לכם שום דו"ח!" הכריז.

כמובן שזה הרגיו את החברים. נבחרה משלחת של מפקדים ותיקים בו במקום והוחלט לפנות אל ראש העיר שיצוה על וועדת הבטחון לה" סוכ דין וחשבון על פעולותיה. ראש העיר של אז, אריה פסל, האיש הישר ביותר שאני מכיר, כינס ישי" בה של וועדת הבטחון ושל נציגי ארגון החתיקים כדי לברר את ה" עניין. אך ללא תוצאה. חברי וועדת הבטחון התנהגו בזלזול. סירבו ל" ענות לשאלותינו. "אין לנו מה לש" בת אתכם", טענו. "אנו לא חייבים לתת דין וחשבון לכל איש רחוב ולכל נהג של מגן"דוד אדום!"

נעלבנו קשות. "שררו כספים, נשאר רכוש", אמרו החברים. "אנו רוצים דו"ח על כל זה!" או הועלתה לראשונה שאלת ה" גי"פ של וועדת הבטחון שנמכר ל" קטוביץ'. המדובר הוא בגי"פ שחב" רי ההגנה בראשון סתמו מהמצב ה" בריטי ומסרו לוועדת הבטחון. בזמן המ חמה גייס צה"ל את הגי"פ והה" זיר אותו בתום הקרבות. שנתיים הוא הוטבב בעיר, כשהוא רשום על"שם וועדת הבטחון ואילו למעשה היה שייך לקטוביץ'. הוא קנה אותו בסכום פוט של 50 לירות. אחר" כך, כשהתחלנו להתעניין בדבר, הו" סוף עוד 50 לירות למחיר.

על כל פנים, ראש העיר מינה ווע" דת חקירה של שלושה חברים וה" טל עליה לברר את כל הענייני. הוועדה התחילה בחקירות. אולם

יליד ראשון לציון. אחד הערים שנחנכו ב" ישיבה הפומבית, שנערכה בשבוע שעבר ב" אולם הישיבה של העיריה. בספריה על"שם לבונטין, בשעה 8.30 בערב.

איך שהוא התרגש!"

חברי מועצת העיריה ישבו באמצע. משמאל ישבו נציגי ארגון ותיקי ההגנה, פסח קובל, אבנר דוידזון ו" מישקה רובשקין. מימין ישבו חברי הוועדה והושע קטור בין מרדכי אגנון ויצחק צלליחין. חבר הוועדה הרביעי, ראש העיר, ישב עם חברי מועצת העיריה. כולם ישבו כמעט חצי התושבים של ראשון. כל השבאב היה שם. בדרך כלל אנחנו נוסעים לתליאכיה לבלות את הערב אבל הפעם ידענו שיהיה יותר מעניין לחשאר בבית.

עד השמים. ובכלל — גם פסח וגם אגנון הם חברי מפ"ם. אבל בעניין הזה לא היה שום הבדל של מפלגות. אילו היו מניחים להם, היו מת" חילים במכות ומעופים כסאות. ראש העיר דפק בפס"ש אבל זה לא עזר. בסוף הושיבו את השנים בכוח. על כל פנים, מה שאגנון רצה לעשות זה להראות לאנשי ארגון החתיקים שכל העניין הוא עניין אישי של פסח ושהוא הוביל אותם בא"ף.

הוא גם הכין הפתעה. "אמרתם שאיננו רוצים להגיש דו"ח?" הוא שאל. "הנה לכם דו"ח!" והוא חי" לק דף לכל חבר המועצה.

האחרון מבין חברי הוועדה שענה היה קטוביץ'. הוא דיבר כאילו כל העניין לא איכפת. הוא הסביר כל דבר, הוכיח, שיכנע. כשגמר לדבר, לא רק שהם נראו סהורים — הם היו ממש קדושים.

הדעה כאן בין החברה היא באמת שהאנשים האלה לא מעלו או הת" עשרו מגניבות כל העניין הוא ש" ישנם כמה אנשים, ופסח בראש, ש" המצב החדש אינו מוצא חן בעיני" הם. פעם הם היו החברה בבוש. בכלל הם היו המלכים של ראשון. בכלל — מי יכול היה להשתות למפקד של ההגנה? ועכשיו הם סתם טגנים במילואים. וזה כואב להם. זה הכל. על כל פנים — האסיפה ההיא נמשכה עד שתיים בבוקר. בסוף קם ד"ר איסטוס נסקי והציע להחליט שאין כל יסוד בהאשמות ושהעניין חוסל. כולם קיבלו את ההצעה. כו" למ תמיר מקבלים את ההצעות של הוא רואה מישורו נדפק. הוא נהנה ד"ר אוסטוסניסקי.

קודם כל נתנו לשלושת אנשי ה" התקפה לדבר. הם חזרו על כל ה" בעיה ופסח" קובל גם ביקש תשובות לכל שאלה ושאלה.

אחר כך קם אגנון לענות. יא אל" לה! איך שהוא התרגש! ה"גים שמכרו לקטוביץ' לא היה גי"פ, הוא אמר, אלא של של גי"פ. בכסף ש" קיבלו בשביל הפרי קנו נשק והקימו ביצורים. פתאום הוא פנה לקובל. "אך אתה לא מתבייש לבוא כאן ולשאל למה הוועדה לא התחשלה. כשאתה בעצמך פנית אליה לקבל הפלצה לפתוח עסק? אתה שפל! אתה רמאי! אתה היית באמריקה כשפה נלחמנו!"

פסח השתגע. הוא קם ממקומו ו" כמעט התנפל על אגנון. אבל בשר חזיר אכלת אצלנו! לא?" צעק. "לא אכלתי, קנתי! ועכשיו אני מתבייש בכך!"

הקהל נהנה מכל העסק. כאן אצ" לנו בראשון הקהל הוא כזה. כש" הוא רואה מישורו נדפק. הוא נהנה ד"ר אוסטוסניסקי.

בתקופה זו התנהגה וועדת הבט" חון כאילו היתה היא הממשלה. כל מה שרצתה עשתה. אין אנחנו אומ" רים שעשתה משהו לא בסדר; ב" קשנו רק דין וחשבון על מעשים אלה. בין השאר:

• וועדת הבטחון קנתה טרקטור וקומביין ושכרה אנשים לקצור את שדות הערבים שברחו. היא אגרה את כל התבואה ורק כעבור זמן מכרה אותה — בלי מיכרו. את ה" הכנסות ממכירת החיטה, הקומביין והטרקטור חילקה בינה לבין שני אנשים פרטיים שהשתתפו בעסק.

• וועדת הבטחון רכזה ב"א" בות, מנועים וצנורות אשר פורקו מפרדסים ערביים בסביבה. לרשותה גם היה ציוד של תחנת הנוטרים ב" מקום, כולל רדיו. כל זה נעלם. ה" רדיו נמכר לבעל חנות חשמל רא" שוני תמורת 25 לירות. את הכסף נתנה הוועדה למוסד לידים עזובים.

• הוועדה עסקה בקטיף פרי ב" מטעים הנטושים. מכרה את הפרי. הוועדה רכשה דלק ואחסנה אותו במיכלים, שנקברו באדמה. את הבנוין שבאחו המ כלים (3000 ל"י טר) מכרה לסוחר ראשוני והוא מיד מכר אותו הלאה, בריחח של מאה אחוז. אלא שהוא כנראה מכר לא רק את הדלק, כי אם גם את המיכל.

• בראשית הוועדה היו אקדחים. עוד זמן האמינוים של ההגנה. ה" חברים רצו לדעת היכן הם. מדוע לא חולקו כשי" במסיבה חגיגית ל" פעילי ההגנה, למזכרת. עובדה היא שעם חלוק הסכנה מעל ראשון מס" רה הוועדה את הנשק שהיה ב"ר" תה — רובים, תתיים, מקלעים — למשטרה ואילו האקדחים נעלמו.

גם לאחר שובה של הגכרת לוי" נסחב העניין. לבסוף לא היתה ברי" רה: אחרי כמה דיונים במועצת ה" עיריה, נקבעה ישיבה פומבית, אשר בה יופיעו שני הצדדים ויטענו את טענותם בפני מועצת העיריה.

סיפורו של ד"ר אליקים אוסטוסניסקי

חבר מועצת העיריה. מנהל יבני ראשון לציון. "האיש הנדון" של העיר. לשעבר ראש העיריה, איש הצ"ם.

ההר הוליד עכבר!"

כדי להבין את הפרשה, צריך להבין את הרקע ש" עליו התרחשה. עד קום המדינה פעלו בכל יישובים ועדות בטחון שהורכבו באופן פאריטטי מנציגי השמאל והאד" רחים. היה זה המוסד הציבורי היחיד שהורכב על בסיס זה. גם בראשון פעלה ועדה כזאת, כאשר באו המאורעות הראשונים של 1947. ראינו פתאום את גזויות בנינו מוחזרות לכאן. 11 הנערים שנחרגו בתקרית המזעזעת ליד סוקריר, כשהתאמנו בין הפרדסים, בחורים שיצאו לשמורה או לזיווי שיירות. הדבר הביא לדידי ליכוד כמ" שבה. ובראש, כמובן, עמדה וועדת הבטחון.

אלה פיגו את בתיים ובאו למרכז. לחש מקלט. נבעתי לקח מאתנו. כמעט את כל הנשק ומצב היה מסוכן ביותר.

או הלכו חב"י הוועדה למטה של גבעתי ודרשו ממנו שיתן להם פל" גה של בני המושבה ששירתו אצלו. כדי לרכוש את צרפ"ד ולהבטיח את ראשון. הודות להתערבותם הסכים להקציב מחלקה"חצי והיא כבשה את המחנה. כשנגמרו הקרבות, נתברר כי יש" גם חובות עצומים. מצד שני היה רכוש. שאו לא היה ערכו כה גדול. למשל היו מאות קילומטרים של גרדי תייל ועמודים. האכרים היו באים להועד ומתחננים ממנה ש" סיר את הגרוד משדותיהם. הווע" יסמנוניה. כשמועצת העיריה עמדה

לכן יכלה היא לעשות מה שווע" דות אהרות לא יכלו לעשות. היא דאגה לנוחיות המגויסים. למשפ" חות שנפגעו כתוצאה מגיוס בנים או שש"כלו בנים; היא הקימה בית חולים על כל ציוד, אשר קלט את רק את אנשי ההגנה כי אם גם את פצועי אצ"ל מן ההתקפה על רמ" לה.

כטנארגיו שבעת הנוטרים שנסעו בטנדר פתוח דרך יאזור וכל התח" בורה לדרום נותקה, לא התממהה וועדת הבטחון. היא יצאה, מוקפת נוטרים מזוינים, לחפש דרך חדשה בין החולות והפרדסים. ואכן, היא שהחלה בסלילת דרך הבטחון שע" רי דרך מילדת, מקוה"ישראל וש" כונה החקוה לתל"אביב.

הוועדה עסקה בהקמת ביצורים ו" חבייה יצאו לעבודה בעצמם. כאשר היה חשש שראשון תנוק ותעמוד בפני מחסור חמור, דאגה הוועדה לאגירת דלק, מזון, רפואות. היא צידה חקלאים לקצור שדות נוטשים. הודות לה, ראשון הוא הישוב ה" יחיד בארץ שהיה לו שרות דואר משלו, עם בולים"ממש משלו. כאשר פיגו האנגלים את מחנה צרפנד והערבים נכנסו אליו, קמה בהלה גדולה בין תושבי חצי העיר הסמוך למחנה. המרחק משער צר" הסמוך

לקבל את המסקנות ולעבור לסדר היום. הקים קובל צעקות על שח" תות, מעילות וכזי. היה שם כתב של עתון"ערב והוא קפץ מיד על המציאה. אז באה הדרישה להקדיש לכל העניין דיון פומבי בענייני וועדת הבטחון.

איש לא התנגד לכך. אולם כש" ערכנו את הדיון הפומבי, התברר כי ההר הוליד עכבר. מאחורי כל הצ" עקות לא היה כלום. הוועדה היתה חסרה כל דופי.

הושמעה הטענה שאין מיסמכים. זו טענה פשוטה. בעיריה היה חש" בון ב". כשהייתי ראש העיר החזקנו את החשבון בבנק. אנגלו"מלשתינה" זה היה חשבון מס' 5253, אם אינני טועה. אותם האנשים שהיו רשאים לחתום על צ"קים של חשבון א" היו רשאים לחתום על צ"קים של חשבון ב". ההבדל הוא שחשבון א" היה רשמי ותחת פיקוחו של ציין המחוז האנגלי ואילו חשבון ב" היה סודי. לענייני הבטחון שלנו.

על כל פנים, כל הוצאה נעשתה רק בצ"קים. ועו כמה שידוע לי, גם בחשבון וועדת הבטחון, בכנק קופה חקלאית, נעשו כל ההוצאות בצ"קים. על כל מיסמך היו דרושות חתימות והיות לקטוביץ' היה מנהל בנק קופה חקלאית, יותר מר" צונו הטוב על זכות חתימה. כדי ש" איש לא יוכל אפילו לחשוד במשהו.

טוענים שוועדת הבטחון חרגה מן" תחום סמכויותיה. יתכן שזה נכון. היא מילאה פונקציות של ממשלה — אפילו עד כדי הוצאת פסק"דין מוחת נגד פורעים ערביים. היא אינה מתביישת בזה. להיפך — זוהי תפ" ארתה.